

A KÚRIA

6/2013. PJE

A Kúria Polgári Kollégiuma a kollégiumvezető indítványa alapján, a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (Bszi.) 34. § (4) bekezdés b) pontja alapján jogegységi tanácsként eljárva a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült egyes elvi kérdések tárgyában a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében meghozta a következő

jogegységi határozatot:

1. A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések (a továbbiakban: deviza alapú kölcsönszerződések) devizaszerződések. A felek a hitelezőnek és az adósnak a kölcsönszerződésből fakadó pénztartozását egyaránt devizában határozták meg (kirovó pénznem), és azt mindkét fél forintban volt köteles teljesíteni (lerovó pénznem). E szerződéstípusnál az adós az adott időszakban irányadó forintkölcsönnél kedvezőbb kamatmérték mellett devizában adósodott el, amiből következően ő viseli az árfolyamváltozás hatásait: a forint gyengülése az adós fizetési terhének növekedését, erősödése pedig a csökkenését eredményezi.

2. A deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus önmagában amiatt, hogy a kedvezőbb kamatmérték ellenében az árfolyamkockázat az adósnál jelentkezik, nem ütközik jogszabályba, nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe, nem uzsorás szerződés, nem irányul lehetetlen szolgáltatásra és nem színlelt szerződés. A szerződési terheknek a szerződés megkötését követő - előre nem látható - egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető, tekintettel arra, hogy az érvénytelenségi oknak a szerződés megkötésekor kell fennállnia.

3. A pénzügyi intézményt a jogszabály alapján terhelő tájékoztatási kötelezettségnek ki kellett terjednie az árfolyamváltozás lehetőségére, és arra, hogy annak milyen hatása van a törlesztőrészletekre. A tájékoztatási kötelezettség nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás mértékére.

4. Ha a bíróság a szerződés érvénytelenségét állapítja meg - a jogkövetkezmények alkalmazására irányuló kereset (vizontkereset) esetén, feltéve, hogy az érvénytelenség oka kiküszöbölhető, vagy utóbb megszűnt - a bíróságnak elsősorban a szerződés érvényessé

nyilvánítására kell törekednie.

5. Ha a bíróság a fogyasztói szerződés valamely rendelkezését érvénytelennek találja, a szerződés azonban az érvénytelen rész nélkül is teljesíthető, az érvénytelennek minősített kikötés nem vált ki joghatást; a szerződés azonban egyebekben változatlan feltételekkel köti a feleket.

6. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményének, a jogegységi tanács a döntését az Európai Unió Bírósága előtt, C-26/13. szám alatt folyó előzetes döntéshozatali eljárásban történő határozathozatalt követően fogja meghozni.

7. A bírói szerződésmódosítás arra szolgáló jogi eszköz, hogy egy-egy konkrét szerződés esetében orvosolja a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások valamelyik fél lényeges jogos érdekét sértő hatását. Nem alkalmas jogi eszköz azonban arra, hogy társadalmi méretű gazdasági változásoknak azonos típusú szerződések nagy tömegét hasonlóan - csak az egyik fél számára hátrányosan - érintő következményeit orvosolja. Ha ezeket a hátrányos következményeket a jogalkotó bizonyos körben jogszabállyal rendezte, a jogalkotói beavatkozás e körben az egyedi bírói mérlegelést kizárja.

Indokolás

I.

A Kúria Polgári Kollégiumának kollégiumvezetője a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos perekben felmerült következő elvi kérdések jogegységi határozattal történő eldöntését indítványozta a Bszi. 34. § (4) bekezdés b) pontja alapján, a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében:

1. Mi a deviza alapú kölcsön tartalma (a deviza alapú kölcsön deviza kölcsön vagy forint kölcsön-e)?

2. A deviza alapú kölcsön konstrukciója alapján megkötött szerződések érvényes vagy érvénytelen szerződések-e (vagyis ütköznek-e jogszabályba, nyilvánvalóan jóerkölcsbe, tisztességtelen szerződések-e, uzsorás szerződések-e, illetve szenvednek-e akarati hibában, vagyis színleltek-e, illetve megtévesztés, tévedés folytán kötött szerződések-e)?

3. A pénzügyi intézményt milyen jellegű tájékoztatási kötelezettség terhelte a szerződés megkötésekor, annak esetleges elmulasztása milyen jogkövetkezménnyel jár?

4. Milyen jogi lehetőségei vannak a bíróságoknak arra, hogy a felek tartós jogviszonyában a szerződéskötés után bekövetkezett körülményváltozások valamelyik szerződő fél lényeges jogos érdekét sértő hatását orvosolják?

5. Amennyiben a deviza alapú kölcsönszerződések bármely okból érvénytelenek, az érvénytelenség törvényi jogkövetkezményei (érvényessé nyilvánítás, eredeti állapot helyreállítása, hatályossá nyilvánítás) közül a bíróság bármelyiket alkalmazhatja-e, illetve melyik jogkövetkezményt mikor indokolt alkalmaznia?

6. Az egyes lehetséges érvénytelenségi okok az egész szerződés érvénytelenségét, avagy részleges érvénytelenséget (az adott szerződési feltétel érvénytelenségét) eredményezik-e? Hogyan vonhatók le a részleges érvénytelenség jogkövetkezményei?

7. Az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményeinek (csak akkor, ha az adós fogyasztó maga is ki tudja számolni, hogy a kamat, a költség és a díj milyen arányú emelését tették lehetővé az időközben bekövetkezett változások, avagy elégséges, ha maga az oklista átlátható és az egyoldalú szerződésmódosítások körében vizsgálható, hogy a módosításra a ténylegesség, az arányosság és szimmetria elvének betartásával került-e sor)?

II.

A Legfőbb Ügyész írásban kifejtett és szóban is fenntartott álláspontja a következő:

1) A deviza alapú kölcsönnél a tényleges pénzmozgás forintban történik: mind a kölcsön, mind pedig a törlesztőrészlet devizában meghatározott, az adós annak forintellenértékét kapja kézhez kölcsönként, illetve fizeti meg törlesztőrészletként. A deviza alapú kölcsönnél a lerovó és a kirovó pénznem egymástól eltér, a kirovó pénznem mindig deviza, míg a lerovó pénznem forint.

2) A deviza alapú kölcsönszerződésnek a devizában való nyilvántartása és elszámolása önmagában nem érinti a szerződések érvényességét és kizárólag e miatt nem minősül tisztességtelennek sem. Ugyanakkor az érvényesség kérdésében történt általános állásfoglalás nem helyettesíti - különösen a tisztességtelen szerződési kikötés körében - a szerződések és azok rendelkezései egyedi vizsgálatát.

3) A hitelező köteles tájékoztatást nyújtani, kockázatfeltárást végezni, megállapításairól és az ügyfelet érintő kockázatokról az ügyfélnek tájékoztatást adni. A tájékoztatási kötelezettség elmulasztásához, a jogalkotó külön szerződéses szankciót nem fűzött, de a lehetséges kockázatokra is kiterjedő tájékoztatás

hiánya az együttműködési kötelezettség megszegéseként értékelhető.

4) A hatályos Ptk. lehetővé teszi a szerződések bírósági úton történő módosítását, azonban a bírói úton történő szerződésmódosítás lehetősége nem korlátlan, hanem csak a Ptk. 226. §-ának (2) bekezdésében és a Ptk. 241. §-ában meghatározott feltételek fennállása esetén lehetséges.

5) Általánosságban az érvénytelen szerződés alapján a jövőben szolgáltatás és ellenszolgáltatás nem követelhető, ezért az adós a kölcsönadott pénzösszeget az érvénytelenség megállapítása esetén tovább nem használhatja. A bíróságnak minden esetben egyedileg kell vizsgálnia, hogy az érvénytelenség melyik okon alapul, és hogy az kiküszöbölhető-e. A bíróság ennek függvényében, az 1/2010. PK véleményben kifejtett elvek figyelembevételével dönthet az érvénytelenség jogkövetkezményeiről.

6) Kizárólag a kereset tárgyában döntő bíróság van abban a helyzetben, hogy a szerződés egyedi vizsgálatával, az érvénytelenség oka feltárásával és értékelésével, továbbá annak a szerződéses jogviszonyra gyakorolt hatása mérlegelésével döntsön az érvénytelenség fennállásáról és okáról, valamint annak jogkövetkezményeiről. Deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződés részbeni érvénytelenség esetén csak akkor dől meg, ha a szerződés az érvénytelen rész nélkül nem teljesíthető.

7) A szerződés módosítását lehetővé tévő szerződési feltétel akkor felel meg az átláthatóság követelményének, ha kialakításának alapelvei a jogszabályi követelményeknek maradéktalanul megfelelnek, a feltételek zártak, az árazási elvek egyértelműek és nyomon követhetőek, az állított összefüggések fennállnak. A bíróság feladata annak értékelése, hogy a jogszabályi követelményeknek és az említett alapelveknek a szerződéses kikötés megfelel-e, illetve annak vizsgálata, hogy a kikötés alapján történt szerződésmódosítás a ténylegesség, az arányosság és a szimmetria elvének betartásával történt-e.

III.

A jogegységi tanács álláspontja az indítványban meghatározott elvi kérdésekkel kapcsolatban - részben eltérő sorrendben - a következő

1. A deviza alapú kölcsönszerződések elterjedésekor jogszabály nem határozta meg a deviza-alapú kölcsön fogalmát, ugyanakkor a betéti kamat, az értékpapírok hozama és a teljes hiteldíjmutató számításáról és közzétételéről szóló 41/1997. (III. 5.) Korm. rendelet (THM 1. rendelet) 11/B. §-ában és 13. §-ában - a fogalom meghatározása nélkül - a THM kiszámításával összefüggésben megtalálhatóak voltak a jogintézményre vonatkozó szabályok. A 2010. június 11-én hatályba lépett, a teljes hiteldíj mutató

meghatározásáról, számításáról és közzétételéről szóló 83/2010. (III. 25.) Korm. rendelet (THM 2. rendelet) 2. § (1) bekezdése szerint a devizahitel a forinttól eltérő pénznemben folyósított és törlesztett hitel, míg a deviza alapú hitel devizában nyilvántartott, de forintban folyósított vagy törlesztett hitel. A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvénynek (továbbiakban: Hpt.) az egyes pénzügyi tárgyú törvényeknek a nehéz helyzetbe került lakáscélú hitelt felvevő fogyasztók megsegítése érdekében szükséges módosításáról szóló 2010. évi XCVI. törvény 1. §-ával megállapított, 2010. szeptember 27-től hatályos 200/A. § (1) bekezdése szerint, deviza alapú a hitel-, a kölcsön-, illetve a pénzügyi lízingszerződés, ha azt devizában tartották nyilván, vagy devizában nyújtották és forintban törlesztik. A devizakölcsönök törlesztési árfolyamának rögzítéséről és a lakóingatlanok kényszerértékesítésének rendjéről szóló 2011. évi LXXV. törvény 1. § (1) bekezdés 1. pontja szerint az adott törvény és a felhatalmazása alapján kiadott jogszabályban devizakölcsön a természetes személy, mint adós vagy adóstárs és a pénzügyi intézmény között létrejött olyan kölcsönszerződés alapján fennálló tartozás, amelynél a kölcsön nyilvántartási pénzneme euró, svájci frank vagy japán jen és a hiteladós törlesztési kötelezettségét forintban teljesíti. Megállapítható tehát, hogy a jogszabályok igen következetlen megnevezéseket használtak a konstrukció elnevezésére, és az egyes jogszabályok részben eltérő módon definiálták a deviza alapú kölcsönt.

A hitel és kölcsönszerződések a Ptk. 522-523. §-a értelmében eltérő tartalmú szerződések, amelyek a gyakorlatban sok esetben nehezen elválaszthatóak. Az elhatárolásnak azonban a jogegységi indítványban felvetett kérdések megválaszolása szempontjából nincs jelentősége. Akár hitelszerződésnek, akár kölcsönszerződésnek nevezték a jogszabályok vagy a felek a jogviszonyukat, az adós olyan konstrukcióban szerezte meg idegen pénz időleges használatának a jogát, amelyben a kirovó és a lerovó pénznem eltér. Ez azt jelenti, hogy a felek a pénztartozást úgy határozzák meg, hogy az adós az esedékességkor annyit fog forintban fizetni (leróni), amennyi megegyezik a szerződésben tipikusan svájci frankban, euróban, jenben kirótt pénztartozással. Deviza alapú szerződés lehet pénzügyi lízingszerződés is.

A deviza alapú hitel-, kölcsön- és pénzügyi lízingszerződések lehetnek fogyasztóval kötött szerződések, de fogyasztónak nem minősülő jogalanyokkal is kötöttek pénzügyi intézmények deviza alapú szerződéseket. A továbbiakban eltérő megfogalmazás hiányában a deviza alapú kölcsönszerződés fogalma kiterjed a deviza alapú hitel- és pénzügyi lízingszerződésekre is.

A deviza alapú kölcsönszerződés megkötésekor a kölcsönvevő szándéka arra irányult, hogy forintban jusson a kölcsönhöz és tartozását is forintban fizesse vissza, kamatfizetési kötelezettsége ugyanakkor a

szerződéskötés idején jellemző forint kölcsönre irányadó kamatnál jelentősen alacsonyabb legyen. Ezen elvárásnak felelt meg a deviza alapú hitelezés konstrukciója, melynek alapjául a Ptk. 231.§-ának szabályai szolgáltak.

Devizakölcsön az, ahol a pénztartozás kirovó pénzneme nem forint. Jogszabályi tilalom hiányában a felek szabadon határozhatják meg a kirovó pénznemet (szabad számolás elve). A deviza alapú kölcsön is devizakölcsön, mivel a tartozás devizában van meghatározva, ugyanakkor a hitelező a kölcsönt forintban köteles folyósítani, az adós pedig forintban köteles törleszteni, tehát mind a hitelező, mind az adós a devizában kirótt pénztartozását forintban rója le. Ez a megoldás tekintendő a Ptk. 231. § (1) bekezdésében tételesen is rögzített főszabálynak, melytől a felek a diszpozitivitás elvéből fakadóan szabadon eltérhetnek, az eltérés lehetőségére e körben a Ptk. 231. § (1) bekezdése kifejezetten utal is. Nincs akadálya ezért annak, hogy a felek úgy állapodjanak meg, miszerint mindkét fél a kötelezettségének a kirovó pénznemben (effektivitási kikötés) köteles eleget tenni, tehát mind a folyósításra, mind a törlesztésre a kirovó pénznemben kerül sor. Ebből következően a devizakölcsönnek két fajtája létezik: az effektivitási kikötéssel el nem látott kölcsön (deviza alapú kölcsön) és az effektivitási kikötéssel ellátott deviza kölcsön. Az előbbi a felek eltérő megállapodásának hiányában érvényesülő főszabály, az utóbbi pedig a felek kifejezett megállapodása esetén érvényesülő kivétel.

A Ptk. meghatározza azt is, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérése esetén hogyan kell kiszámítani, a teljesítéskor mennyit kell az adósnak fizetnie ahhoz, hogy a kirótt tartozását teljesítse. A Ptk. 231. § (2) bekezdése szerint a más pénznemben meghatározott tartozást a fizetés helyén és idején érvényben levő árfolyam alapulvételével kell átszámítani. Ez az átszámítás nem jelent pénzváltást, csupán a folyósított összegnek, illetve a törlesztett összegeknek a teljesítéskori árfolyam alapján történő kiszámítását.

A deviza alapú kölcsön mögött - figyelemmel a pénzügyi intézményekre vonatkozó közjogi jellegű szabályokra - devizaforrás áll. Annak vizsgálata, hogy egy konkrét szerződés mögött van-e devizaforrás lehetetlen és egyben szükségtelen is a perekben. A szerződésben meghatározott kamat nem azonos az adott deviza jegybanki alapkamatával, annak meghatározása során más tényezők is megjelennek, ahogy a forint kölcsön kamata sem azonos bankkölcsön esetén a jegybanki alapkamattal.

A deviza alapú kölcsön lényege, hogy az adós tartozása devizában keletkezik, a kölcsön folyósítására és a törlesztésére pedig forintban kerül sor. A tartozás devizában van megállapítva, az adós forintban teljesítendő fizetési kötelezettsége ezért a forint erősödésétől, gyengülésétől függ. A devizában meghatározott

kölcsönért az adósnak a forint gyengülése esetén többet kell visszafizetnie, terhei növekednek, míg erősödése esetén kevesebbet, terhei csökkennek. A hitelező helyzetére ugyanakkor az árfolyam változása nem hat ki, hiszen az adós általi visszafizetéskor forintban ugyanolyan értékű devizához jut, mint amennyit folyósított.

A kirovó és a lerovó pénznem lényegéből következik, hogy téves az az álláspont, amely szerint a törlesztés pontos összege nem határozható meg a szerződéskötés időpontjában. A deviza alapú kölcsöntartozás éppolyan egyértelműen meghatározott, mint az effektivitási kikötéssel ellátott devizakölcsön. Az adós tartozása mindkét esetben a szerződéskötés időpontjában egyértelműen rögzül: az a kirovó pénznemben meghatározott összeg. A kirovó és a lerovó pénznem eltéréséből szükségszerűen fakad, hogy a szerződéskötés időpontjában nem lehet megmondani, hogy a lerovás (szerződéskötéskor nem is szükségszerűen ismert) pénznemből mennyit kell adni ahhoz, hogy az adós teljesítsen. Ez azonban a kirótt tartozás egyértelmű meghatározottságát nem érinti.

2. A jogegységi határozat egyedi szerződések, szerződési rendelkezések érvényességének vizsgálatára nem alkalmas, hanem csak annak elemzésére, hogy a deviza alapú kölcsönszerződés 1. pontban ismertetett konstrukciója polgári jogi szempontból érvényes-e. Az egyes szerződések, egyes szerződéstípusok egyedi megvizsgálása, egyedi, illetve többlet tényállási elemek feltárása, értékelése csak a konkrét perekben lehetséges.

Az érvénytelenségi ok fennálltát mindig a szerződéskötés időpontjában kell vizsgálni. A szerződéskötést követően bekövetkezett változásokat (így például az árfolyamnak az adósokra rendkívül kedvezőtlen változását) az érvénytelenségi okok vizsgálata során nem lehet figyelembe venni. A szerződési terheknek a szerződés megkötését követő - előre nem látható - egyoldalú eltolódása az érvénytelenség körében nem értékelhető.

Különbséget kell tenni azon esetek között, amikor a szerződés teljes egészében érvénytelen, illetve amikor a szerződésnek csak egyes körülhatárolható rendelkezései érvénytelenek, vagyis a szerződés részlegesen érvénytelen. Először tehát azt szükséges vizsgálni, hogy az érvénytelenségi ok a szerződést teljes terjedelmében teszi érvénytelenné, avagy részleges érvénytelenséget eredményez.

A perekben az egész szerződés érvénytelenségét eredményező érvénytelenségi okként szoktak hivatkozni a szerződés jogszabályba ütközésére, nyilvánvalóan jóerkölcshöz ütközésére, uzsorás jellegére, valamint arra, hogy a szerződés lehetetlen szolgáltatásra irányul, illetve színlelt.

a) Maga a deviza alapú kölcsönszerződés konstrukciója nem ütközik jogszabályba.

A Ptk.-nak a felek jogait és kötelezettségeit megállapító szerződési jogi szabályai főszabályként eltérést engedő, diszpozitív normák. A Ptk. 200. § (1) bekezdése szerint ugyanis a felek a szerződés tartalmát szabadon állapíthatják meg, a szerződésekre vonatkozó rendelkezésektől egyező akarattal eltérhetnek, ha jogszabály az eltérést nem tiltja. A Ptk. pénztartozásra vonatkozó szabályai - ahogy arra a jogegységi határozat 1. pontja rámutat - kifejezetten lehetővé teszik, hogy a felek a pénztartozást devizában róják ki. Ez a jog értelemszerűen kölcsönszerződések esetén is megilleti a feleket. A vizsgált szerződések megkötésekor nem létezett olyan jogszabály, amely tiltotta volna kölcsönszerződések esetén a tartozás devizában történő kirovását. Tiltó rendelkezés hiányában nem volt akadálya annak, hogy a felek jogszabályban részleteiben nem rendezett deviza alapú kölcsönszerződést kössenek.

Abból, hogy a Ptk. 231. §-a kifejezetten lehetővé teszi, hogy a kirovó és a lerovó pénznem eltérjen, szükségszerűen következik az is, hogy a Ptk. általában érvényesnek ismeri el az ilyen megállapodásokat. E megállapodásokból automatikusan fakad, hogy az árfolyamváltozás előnyeit és hátrányait az adós viseli. A vizsgált szerződések megkötésekor nem létezett olyan jogszabály, amely általában vagy akár fogyasztók esetén tiltotta volna az árfolyamkockázat ilyen formában történő telepítését vagy meghatározta volna az adós által viselendő kockázat felső határát. Ebből következően az, hogy az árfolyamváltozás kockázata az adóst terhelte, nem tette magát a konstrukciót jogszabályba ütközővé.

A perekben gyakori érvelés, hogy azért jogszabálysértőek a deviza alapú kölcsönszerződések, mert a kölcsön összege nem került tételesen, pontosan, szélsőszerűen meghatározásra. Deviza alapú kölcsönszerződéseknel két tipikus módja van a kölcsönösszeg meghatározásának. Vannak olyan deviza alapú kölcsönszerződések, melyek a kölcsönt devizában határozzák meg és a szerződés egyéb rendelkezései nem hagynak kétséget afelől, hogy a devizát a szerződésben meghatározott időpontban, a szerződésben - tipikusan - a kölcsönt nyújtó pénzintézet vételi árfolyamán (lízingszerződés esetén, ha a lízingbe adónak nincs saját árfolyama, a szerződésben meghatározott pénzügyi intézmény vételi árfolyamán) kell átszámítani forintba. Ezt az összeget folyósítja a pénzügyi intézmény. Az adós pedig a kölcsön adott devizájának megfelelő összeget és annak járulékait kell visszafizetnie forintban, az aktuális eladási árfolyam figyelembe vételével (ha tehát 10.000 euró a kölcsön összege 10.000 eurónak és járulékeinak megfelelő forint összeget). A másik szokásos meghatározási mód az, hogy a kölcsönt forintban határozzák meg, de a szerződés egyéb rendelkezéseiből következően egyértelmű, hogy a kölcsön devizában

kerül megállapításra, a szerződésben meghatározott időpontban az ott meghatározott pénzügyi deviza vételi árfolyama figyelembe vételével, és ezt az összeget, valamint annak járulékait kell az adósnak forintban visszafizetnie a mindenkor irányadó eladási árfolyamon számítva. Egyik meghatározási mód sem sérti a Ptk. 523. §-ában írtakat. Nem szükséges ugyanis, hogy maga a kölcsönadott, folyósított összeg, illetve a törlesztések összege ténylegesen szerepeljenek a szerződésben, hanem az is elégséges, ha azok kiszámítható módon vannak meghatározva. Amennyiben a kölcsönadott deviza összeg, a folyósított forint összeg, illetve a visszafizetendő forintban meghatározott törlesztőrészek egyértelműen kiszámíthatók a szerződés rendelkezései alapján, a deviza alapú kölcsönszerződés nem ütközik a Ptk. 523. § (1) bekezdésébe.

Nem maga a szerződéses konstrukció, hanem a konkrét megkötött fogyasztási (2005. január 1-jétől a fogyasztási-, lakossági) kölcsönszerződés ütközik jogszabályba, ha nem felel meg a Hpt. 213. § (1) bekezdés a)-g) pontjai szerinti feltételeknek. (E rendelkezéseket egyébként a fogyasztónak nyújtott hitelről szóló 2009. évi CLXII. törvény 2010. június 11. napjától hatályon kívül helyezte. A Hpt. 213. §-ának rendelkezései pénzügyi lízingszerződésekre nem vonatkoznak. A Hpt. 2. számú melléklet III.5. és 13. pontjai alapján egyértelmű, hogy a fogyasztási-, lakossági kölcsönszerződések fogyasztói szerződések.)

A Hpt. 213. § (1) bekezdése értelmében az a)-g) pontoknak nem megfelelő tartalmú szerződés semmis. E felsorolásban vannak olyan pontok, amelyek az egész szerződés érvénytelenségét eredményezhetik, például, ha a szerződés tárgya, a THM mértéke, illetve a törlesztőrészek nagysága nincs a szerződésben rögzítve. Más pontok, így pl. a d) pont részleges érvénytelenséget eredményez, mivel a törvényi követelményeknek nem megfelelő tartalmú szerződéses rendelkezések a szerződés jól körülhatárolható részét érintik.

b.) A deviza alapú kölcsönszerződés konstrukciója nem ütközik nyilvánvalóan a jóerkölcsbe. Annak megítélését, hogy egy szerződés mikor tekinthető nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek, a jogalkotó a bíróságokra bízta, e vonatkozásban jogszabályban rögzített támpontokat a Ptk. nem ad. A bírói gyakorlat szerint jóerkölcsbe ütközik az a szerződés, amelyet ugyan a jog nem tilt, de az azzal elérni kívánt cél, a vállalt kötelezettség jellege vagy azért ellenszolgáltatás felajánlása, illetve a szerződés tárgya, az általánosan elfogadott erkölcsi normákat, szokásokat nyilvánvalóan sérti, ezért azt az általános társadalmi megítélés egyértelműen tisztességtelennek minősíti (BH2000.260). A jóerkölcs tehát egy olyan absztrakt fogalom, amely a társadalom általános értékítéletét, általános erkölcsi felfogását fejezi ki.

A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésére azért került sor, mert az adós célja az volt, hogy a forint kölcsönszerződések esetén irányadó kamatnál alacsonyabb kamat mellett jusson kölcsönhöz. Erre csak úgy volt lehetőség, ha devizában adósodik el, ami egyben azt jelenti, hogy vállalja az árfolyamváltozás kockázatát, melynek iránya, mértéke előre nem látható, nem kiszámítható. Önmagában a múltbeli tendenciák nem alapoztak meg a jövőre vonatkozó várakozásokat, még akkor sem, ha abból esetleg az árfolyam gyengülésének tendenciájára lehetett következtetni, különös tekintettel arra, hogy az adott időszakban más tényezők, például az euró övezethez történő csatlakozás lehetősége, deklarált célja, ellentétes tendencia kialakulását is előre vetítette; ekkor úgy tűnt, hogy a kockázatot rövid ideig, az euró céldátumként már kitűzött bevezetéséig kell vállalni. A szerződéses konstrukcióból származó árfolyam kockázatot az adós szempontjából kiegyenlíthette az az előny, amely az alacsonyabb kamatban és törlesztőrészletben mutatkozott, tehát mindkét fél realizálhatott számára fontos előnyöket, az aktuális gazdasági, üzleti érdekeinek megfelelően. Így tehát az adóst terhelő árfolyamkockázat nyilvánvalóan jóerkölcsbe ütközőnek nem tekinthető. A deviza alapú kölcsönszerződések megkötésekor ezeket a szerződéseket a társadalom nem ítélte el (BH2012/7/G4.). A szerződéskötést követően bekövetkezett, a fogyasztóra hátrányos változások pedig nem eredményezhetik a szerződés jóerkölcsbe ütközés miatti érvénytelenségét.

c) A deviza alapú kölcsönszerződés, önmagában a szerződéses konstrukció miatt, uzsorás szerződésnek sem minősíthető. A Ptk. 202. §-a értelmében, ha a szerződő fél a szerződés megkötésekor a másik fél helyzetének kihasználásával feltűnően aránytalan előnyt kötött ki, a szerződés, mint uzsorás szerződés semmis. A szerződés uzsorás jellegének megállapításához objektív és szubjektív feltételek együttes megléte szükséges, bármelyik is hiányzik a szerződés uzsorás jellegének megállapítására nincs törvényes lehetőség. Az uzsora megállapításának objektív feltétele, hogy a szerződő fél gazdasági helyzete válságos legyen, a szubjektív feltétel pedig, hogy az ellenérdekű fél azt célzatosan kihasználva olyan előnyökhöz jusson, ami őt egyébként nem illeti meg (EBH2001.436.).

Az uzsora két konjunktív feltétele közül a vizsgált szerződések körében egyik sem áll fenn. Egyrészt a deviza alapú kölcsönszerződések tipikusan blankettaszerződések, amelyek kidolgozásakor a hitelező fogalmilag nem lehetett figyelemmel az adósok egyedi szempontjaira. Így ugyanolyan feltételek vonatkoztak azokra, akik jó anyagi helyzetben, pl. luxus cikkek megvásárlásához, vagy befektetési céllal vettek fel kölcsönt és azokra, akik lakáshelyzetük megoldása érdekében fordultak kölcsönért a pénzügyi intézményhez. Önmagában a kölcsönvevő forrásigényének a kielégítése nem jelenti a helyzetének a

kihasználását. Az egyes adósok helyzetének a kihasználása valójában azért is kizárt, mert a kölcsön feltételeit a pénzügyi intézmény nem egyedileg, egy adott adós helyzetétől függően alakítja ki. Másrészt a pénzügyi intézmény az adós devizában történt eladósodása folytán nem jut őt meg nem illető előnyhöz, hiszen a törlesztéskor csak a kölcsönadott devizaösszegnek megfelelő forint összeghez jut hozzá.

d.) A deviza alapú kölcsönszerződés, jellemzően, nem lehetetlen szolgáltatásra irányuló szerződés (Ptk.227.§ (2) bekezdés) és mivel a pénztartozás a lehető legfajlagosabb szolgáltatás, annak teljesítése lehetetlenülni sem tud mindaddig, amíg a teljesítés helyén törvényes fizetőeszköz létezik. A forint, amelyben a folyósításra és a törlesztésre sor kerül, valamint a deviza alapú kölcsönszerződésekben megjelölt nyilvántartási devizanemek (svájci frank euró, jen) létező devizanemek. A szerződések nem irányulnak lehetetlen szolgáltatásra, ha az egyes létező pénznemekről való átszámítás szabályait pontosan, szabatosan meghatározzák. Az pedig, hogy az adós helyzete a szerződés megkötését követően kedvezőtlenül megváltozott - akár személyes körülményeit illetően (pl. munkanélkülivé, keresőképtelenné vált), akár kizárólag az árfolyamváltozás következtében - nem jelenti azt, hogy a szerződés lehetetlen szolgáltatásra irányult volna.

e.) A deviza alapú kölcsönszerződés nem színlelt szerződés. Egy szerződés akkor színlelt (Ptk. 207. § (6) bekezdés), ha mindkét szerződő fél valódi üzleti akarata tudatosan eltér az általuk ténylegesen megtett szerződési nyilatkozatuktól. A színlelt szerződés gyakorta más szerződést leplez. Deviza alapú kölcsönszerződések esetén tipikus esetben a felek valós üzleti akarata olyan kölcsönszerződés megkötésére irányult, amely a tényleges forint kölcsönhöz képest alacsonyabb kamat fizetési kötelezettséget eredményezett. Ennek fejében a kölcsönt felvevők - a már kifejtetteknek megfelelően - vállalták az árfolyamváltozás kockázatát, más jogügyletet - egyedi lehetséges eseteket leszámítva - azonban nem lepleztek.

f) Az eddig elemzettek a magyar jog által szabályozott olyan érvénytelenségi okok, amelyek értelmezése egyedül a magyar bíróságok feladata. A magyar jogban azonban van egy olyan érvénytelenségi ok is, nevezetesen a fogyasztói szerződésekben alkalmazott általános szerződési feltételek és egyedileg meg nem tárgyalta szerződési feltételek tisztességtelenségének a megítélése, amelyre vonatkozó rendelkezések (Ptk. 209. §, 209/A. §, 209/B. §) részben uniós irányelvek átültetése folytán kerültek a magyar jogrendszerbe, és így alkalmazásuk az uniós szabályok értelmezését is igénylik. Ez pedig - kétség esetén - az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikk (3) bekezdése értelmében az Európai Unió Bíróságának a kizárólagos hatáskörébe tartozik. A jogegységi tanács álláspontja szerint a deviza alapú kölcsön mint szerződéstípus

tisztességtelen volta jelenleg nem ítéltető meg, figyelemmel arra, hogy ezt is érintően a Kúria egyik ítélkező tanácsa egy konkrét ügyben előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményezett az Európai Unió Bíróságánál, kérve a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló 93/13/EGK irányelv egyes rendelkezéseinek értelmezését. Ez az eljárás jelenleg még folyamatban van (C-26/13. sz.).

3. A Ptk. 205. § (3) bekezdése alapján a felek a szerződés megkötésénél együttműködni kötelesek és figyelemmel kell lenniük egymás jogos érdekeire. A szerződéskötést megelőzően is tájékoztatniuk kell egymást a megkötendő szerződést érintő minden lényeges körülményről. Az együttműködési és tájékoztatási kötelezettség a szerződés teljesítése során is terheli a feleket [Ptk. 277. § (4) és (5) bekezdések]. A deviza alapú fogyasztói kölcsönszerződések esetén a felek között információs egyensúlyhiány áll fenn. Ezt ellensúlyozandó a Hpt. - többször módosított - 203. §-a speciális többlet tájékoztatási kötelezettséget írt elő a pénzügyi intézmények számára. A Hpt. 203. § (1) bekezdés - a jogegységi határozat szempontjából releváns időszakban hatályos szövege - szerint a pénzügyi intézmény egyértelműen és közérthetően köteles ügyfeleit, illetve jövőbeni ügyfeleit a pénzügyi intézmény által nyújtott szolgáltatások igénybe vételének feltételeiről, valamint e feltételek módosulásáról tájékoztatni. A 2005. január 1. után lakossági ügyféllel megkötött devizahitel nyújtására irányuló, illetve ingatlanra kikötött vételi jogot tartalmazó szerződéseknel pedig a Hpt. 203. §-a már előírja, hogy a pénzügyi intézménynek fel kell tárnia a szerződéses ügyletben az ügyfelet érintő kockázatot, amelynek tudomásulvételét az ügyfél aláírásával igazolja. Ennek az ügyfél által aláírt kockázatfeltáró nyilatkozatnak tartalmaznia kell az árfolyamkockázat ismertetését, valamint annak hatását a törlesztőrészletre. A tájékoztatásnak tehát ki kellett terjednie az árfolyam változásának lehetőségére, és arra, hogy annak milyen hatása van a törlesztőrészletekre.

A tájékoztatási kötelezettség nem terjedhetett ki az árfolyamváltozás várható irányára, előre nem látható mértékére, a kockázat reális voltára, valószínűségére. Ahogy arra a Legfelsőbb Bíróság a BH2012/7/G.4. számon közzétett elvi határozatában már rámutatott, a pénzügyi intézménynek nem kellett arról nyilatkoznia, hogy a hosszabb távra kötött szerződés ideje alatt mi lehet az árfolyamváltozás felső határa. Ilyen tartalmú tájékoztatási kötelezettséget egyébként nem is lehetne teljesíteni, mert az árfolyam emelkedésének, csökkenésének nincs pontosan előre látható, kiszámítható mértéke, illetve korlátja, különösen hosszú időintervallum esetén. A Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete által a Kúria részére 2013. május 31-én adott tájékoztatás szerint, a 2001-2008 közötti időszakban a pénzügyi intézmények sem láthatták előre a jövőbeni árfolyamváltozásnak sem a mértékét, sem az irányát. Ezen időszakban a Magyar Nemzeti Bank stabilitási

jelentései sem utaltak jelentős árfolyamváltozásra.

A tájékoztatási kötelezettség megsértéséhez (nem, vagy nem a jogszabályoknak megfelelő teljesítéséhez) sem a Ptk., sem a Hpt. nem fűzi a semmisség jogkövetkezményét, így maga a megkötött szerződés emiatt nem jogszabályba ütköző.

Amennyiben a fogyasztó nem kapott megfelelő tájékoztatást a szerződéses kockázatokról, ez - az Európai Unió Bírósága által a C-26/13. számú ügyben kifejtendő állásponttól is függően - felvetheti azt a kérdést, hogy a téves, nem a valóságnak megfelelő tájékoztatás folytán a szerződés egyes feltételei megfelelnek-e az átláthatóság elvének; ha nem, ez akár tisztességtelenséget is eredményezhet.

A téves vagy nem megfelelő tartalmú tájékoztatás, illetve a félrevezető tájékoztatás - bizonyítottság esetén - annak megállapításához is vezethet, hogy az adós a szerződés megkötésekor tévedésben volt vagy a pénzügyi intézmény őt szándékosan megtévesztette.

A Ptk. 210. § (1) bekezdése értelmében, aki a szerződés megkötésekor valamely lényeges körülmény tekintetében tévedésben volt, a szerződési nyilatkozatát megtámadhatja, ha tévedését a másik fél okozta, vagy felismerhette, a (4) bekezdés szerint pedig, akit a másik fél megtévesztéssel vagy jogellenes fenyegetéssel vett rá a szerződés megkötésére a szerződési nyilatkozatot megtámadhatja. A tévedés, a megtévesztés megtámadási okok, melyek alapján a szerződés a tévedés, megtévesztés felismerésétől számított egy éves, anyagi jogi, elévülési jellegű határidőn belül támadható meg [Ptk. 236. § (2) bek. a) pont], ugyanakkor a szerződésből eredő követeléssel szemben kifogásként határidő nélkül lehet rá hivatkozni [Ptk. 236. § (3) bek.]. Az eredményes igényérvényesítéshez, amely az egész szerződés érvénytelenségének jogkövetkezményével jár, azt szükséges - többek között - bizonyítani, hogy a pénzügyi intézmény okozta az adós tévedését, megtévesztette őt.

Nem értékelhető azonban tévedésként az, ha az adós arra hivatkozik, hogy nem olvasta el a szerződést, illetve a tájékoztatást vagy átolvasta ugyan, de annak egyes rendelkezéseit nem értette meg. Egy kölcsönvevőtől minimálisan elvárható ugyanis, hogy a szerződést alaposan áttanulmányozza és szükség esetén az egyes általa nem érthető rendelkezésekről tájékoztatást kérjen. Ennek elmulasztása a Ptk. 4. § (4) bekezdése alapján a kölcsönvevő terhére esik.

A deviza alapú kölcsönszerződéseknel nem kellett az adós részére a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szóló 2007. évi CXXXVIII. törvény (Bszt.) 40-42. §-a szerinti tájékoztatást nyújtani. E törvény 2007. december 1-jén lépett hatályba, így a korábban kötött szerződésekre akkor sem lenne

viSSZamenőleges hatálya, ha egyébként ezen törvény rendelkezései a deviza alapú kölcsönszerződésekre kiterjednének. A hivatkozott törvény tájékoztatási kötelezettségre vonatkozó rendelkezései befektetési szolgáltatási tevékenység körében kötött szerződésekre vonatkoznak, melyek körét az 5. § tételesen felsorolja. E körbe a deviza alapú kölcsönök tipikus esetben nem tartoznak, kivéve, ha a deviza alapú hitel egyben befektetési hitel. Befektetési hitel kivételével, a deviza alapú kölcsön nyújtása során a pénzügyi intézmény pénzt biztosít az adós számára nevesített vagy nem nevesített célra, ezzel szemben befektetési szolgáltatási tevékenység esetén a befektetési szolgáltató az ügyfél pénzével végez pénzügyi eszközre vonatkozó különböző műveleteket.

4. Bár a deviza alapú kölcsönszerződés mint szerződéstípus önmagában az 1. pontban elemzett a konstrukció miatt - a jogegységi határozat által tárgyalt okokból - nem érvénytelen, mégis előfordulhat, hogy egy adott szerződés valamely - a jelen jogegységi határozatban az általánosság szintjén nem vizsgálható - okból egészében érvénytelen. Ha a felperes a Ptk. 239/A. §-a alapján terjesztette elő a keresetét, és az alperes - az 5/2013. PJE számú jogegységi határozat 3. pontjában foglaltak szerint - nem terjesztett elő viszontkeresetet az érvénytelenség jogkövetkezményeinek az alkalmazása iránt, a bíróság csak a szerződés érvénytelenségének a megállapítására jogosult. Ha valamelyik fél a jogkövetkezmények levonását is kéri, akkor a bíróság vizsgálja, hogy a Ptk. 237. §-a által szabályozott jogkövetkezmények közül melyik alkalmazása indokolt. A Ptk. hivatkozott rendelkezése e körben akkor is irányadó, ha a szerződés egésze a Hpt. 213. § (1) bekezdésében meghatározott valamely okból érvénytelen, ugyanis a Hpt. az érvénytelenség jogkövetkezménye kérdésében nem foglal állást.

A Ptk. az érvénytelenség jogkövetkezményei körében egyenértékű lehetőségeknek tekinti az eredeti állapot helyreállítását és a szerződés érvényessé nyilvánítását. Ha pedig ezen elsődleges jogkövetkezmények egyike sem alkalmazható, a bíróság a szerződést a határozathozatalig terjedő időre hatályossá nyilvánítja. A Legfelsőbb Bíróság már az 1/2010. (VI. 28.) PK vélemény 5. pontjában egyértelműen kimondta - felidézve a PK 267. számú állásfoglalásban kifejtett szempontokat -, hogy a két elsődleges jogkövetkezmény közötti mérlegelés során elsősorban azt kell vizsgálnia a bíróságnak, hogy van-e mód a szerződés hibájának orvoslására. A jogegységi tanács álláspontja szerint, a deviza alapú kölcsönszerződésekkel kapcsolatos jogvitákban, a bíróságoknak különösen arra kell törekedniük, hogy minden lehetséges esetben kiküszöböljék az érvénytelenség okát és a szerződést érvényessé nyilvánítsák. A szerződés érvényessé nyilvánítása olyan helyzetet teremt, mintha a felek már eredetileg is érvényes szerződést kötöttek volna (ex tunc hatályú érvényessé nyilvánítás). A bíróság ilyen esetben a szerződés módosításával (kiegészítésével) az

érvénytelenségi ok folytán előállt érdeksérelmet küszöböli ki. A bíróságnak érvénytelen deviza alapú kölcsönszerződések esetében azért kell elsősorban a szerződés érvényessé nyilvánítására törekednie, mert az esetek nagy részében ez a megoldás szolgálja mindkét szerződő fél, de főként az adósok érdekét, akiknek a még fennálló tartozása más érvénytelenségi jogkövetkezmény alkalmazása esetén egy összegben azonnal esedékessé válna. Különösen indokolt a szerződés érvényessé nyilvánításáról rendelkezni akkor, ha csak formainak tekinthető olyan okból érvénytelen a szerződés, amely tekintetében a felek akarata egyértelműen megállapítható (pl. a törlesztőrészletek száma tévesen került feltüntetésre).

5. Fogyasztói szerződés részlegesen érvénytelen akkor, ha az érvénytelenségi ok nem az egész szerződést, hanem annak csak egyes rendelkezéseit érinti, feltéve, hogy a szerződés az érvénytelen rész nélkül teljesíthető. Fogyasztói szerződés esetén tehát a Ptk. 239. § (1) bekezdésétől eltérően a bíróságnak nem azt kell vizsgálnia, hogy a felek a szerződést az érvénytelen rész nélkül megkötötték volna-e, hanem a Ptk. 239. § (2) bekezdése alapján azt, hogy az érvénytelen rész nélkül a szerződés teljesíthető-e.

A Hpt. 213. § (1) bekezdése a szerződés semmisségének a jogkövetkezményét írja elő olyan fogyasztói és lakossági kölcsönszerződésekre, amelyek nem tartalmazzák az a)-g) pontokban előírtakat. A Hpt. azzal, hogy a szerződés semmisségét mondja ki, nem határoz arról, hogy a semmisségnek a Ptk.-ban szabályozottaktól eltérő jogkövetkezménye lenne. A Ptk. alapján kell megítélni azt a kérdést is, hogy valamely kötelező tartalmi elem hiánya vagy a jogszabályi előírásoknak nem megfelelő tartalmú szerződéses rendelkezés részleges vagy teljes érvénytelenséget eredményez-e. A Hpt. 213. § (1) bek. rendelkezéséből ugyanis nem következik, hogy részleges érvénytelenség megállapítása kizárt lenne. A Hpt. 213. § (1) bek. a)-g) pontjai közül a leggyakrabban hivatkozott érvénytelenségi ok a d) pont, amely szerint semmis a szerződés, ha nem tartalmazza azon feltételek, illetve körülmények részletes meghatározását, amelyek esetében a hiteldíj megváltoztatható. A Hpt. 213. § (1) bek. d) pontjában írt semmisségi ok nyilvánvalóan jól körülhatárolható, a többi rendelkezésre kihatással nincs, a szerződés a hiteldíj változtatás figyelmen kívül hagyásával teljesíthető, így csak részleges érvénytelenséget eredményez. Ha az adott rendelkezés jogszabályba ütköző volta megállapítható, nem szükséges tovább vizsgálni, hogy az adott szerződéses rendelkezés egyéb okból tisztességtelen-e.

Ha a fél megállapítás iránti keresetében több érvénytelenségi okra is hivatkozik, a bíróság valamennyi érvénytelenségi okot köteles vizsgálni és ítéletében meg kell állapítania, hogy mely szerződési rendelkezések érvénytelenek, az alaptalanul hivatkozott érvénytelenségi okok tekintetében pedig a kereset el kell utasítania. Tipikus esetben az érvénytelen szerződéses

rendelkezéseket úgy kell tekinteni, mintha nem váltak volna a szerződés részévé; a tisztességtelen feltételek elhagyásával a szerződés változatlan formában továbbra is köti a feleket.

A felek közötti elszámolásra erre irányuló kereset, illetve viszontkereset esetén van lehetőség, ami azt jelenti, hogy az érvénytelen rendelkezések figyelmen kívül hagyásával újra kell számolni, hogy az adósnak mennyit kellett volna fizetnie és ténylegesen mennyit fizetett.

Ha a szerződés az érvénytelennek talált feltétel nélkül nem teljesíthető, ez már az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi és annak megfelelően kell a jogkövetkezményt levonni.

Speciális esetet képez, ha a szerződés tisztességtelennek bizonyult kikötése az egész szerződés érvénytelenségét eredményezi. Ez a kérdés merült fel a Kúria előtt folyamatban levő Pfv.VII.21.247/2012. számú ügyben, a kétnemű árfolyam alkalmazása (a folyósításkor deviza vételi, a törlesztésekkor deviza eladási árfolyam kikötése) kapcsán. E kérdéskör tekintetében a jogegységi tanács nem tud iránymutatást adni, ugyanis a 13/93/EGK irányelv értelmezésére kétely esetén az Európai Unió működéséről szóló szerződés 267. cikk (3) bekezdése értelmében az Európai Unió Bírósága jogosult. Ezért az említett számú ügyben előterjesztett előzetes döntéshozatali eljárás lefolytatása iránti kérelmében a Kúria ítélező tanácsa arra kért választ, hogy a kétnemű árfolyam használatának tisztességtelensége a bíróság által vizsgálható-e. Ha vizsgálható, elégséges-e, ha egy szerződéses rendelkezés nyelvtanilag egyértelmű, avagy annak érthetősége tágabb összefüggésben vizsgálendő. Végül, ha a tisztességtelennek bizonyult feltétel elhagyása esetén a szerződés nem teljesíthető, mi módon van a bíróságnak lehetősége az érvénytelenség kiküszöbölésére. Nyilvánvaló, hogy a harmadik kérdésre adandó iránymutatás minden olyan egyéb – eddig még nem ismert – esetben is irányadó lesz, amikor a tisztességtelen szerződési feltétel elhagyásával a szerződés nem teljesíthető. Az eljárás az Európai Unió Bírósága előtt C-26/13. szám alatt folyamatban van. Azokban a peres eljárásokban, amelyekben az érvénytelennek talált szerződéses rendelkezés nélkül a szerződés nem teljesíthető indokolt lehet, hogy a bíróság az előtte lévő per tárgyalását felfüggeszse. Ennek lehetőségét a tárgyalás felfüggesztésének egyes kérdéseiről szóló 3/2005. (II. 14.) PK-KK vélemény egyértelműen rögzíti.

6. Azzal a kérdéssel kapcsolatban, hogy az egyoldalú szerződésmódosítást lehetővé tevő szerződési feltétel mikor felel meg az átláthatóság követelményének, a jogegységi tanács a döntését az Európai Unió Bírósága előtt C-26/13. szám alatt folyó előzetes döntéshozatali eljárásban történő határozathozatalt követően fogja meghozni tekintettel arra, hogy ez a döntés várhatóan kihathat a jogegységi indítványban feltett kérdés megválaszolására.

7. A tartós hitelezési jogviszonyban a szerződéskötést követően olyan változások állhatnak be - és ez a szerződés érvényességét már nem érinti, arra nem hathat vissza -, amelyek eredményeként a szerződés gazdasági-kockázati egyensúlya utólag felborul, illetőleg súlyos aránytalanságok következnek be. Ha a felek a szerződés módosításával ezeket közösen nem orvosolják, a szerződésekbe való utólagos beavatkozás válhat szükségessé.

A Ptk. 241. §-a alapján a bíróság kivételes esetekben, csak az egyes egyedi jogviszonyokban módosíthatja a felek között létrejött szerződést. A Ptk. 226. § (2) bekezdése értelmében viszont jogszabály a hatályba lépése előtt megkötött szerződések tartalmát kivételesen megváltoztathatja. A társadalmi méretű, azonos hatású változásoknak a szerződések nagy tömegét hasonlóan érintő következményeit az egyes peres eljárások keretei között szinte lehetetlen kielégítő módon megoldani. Ha erre az igazságszolgáltatás mégis rákényszerül, a megoldások szükségszerűen eltérőek lesznek, figyelemmel a bírói mérlegelés lehetőségére. A nagyszámú jogvitát eredményező társadalmi problémák megoldásának nem a bírói út a megfelelő módja, figyelemmel annak időigényes és nem költséghatékony voltára, szemben a jogalkotási lehetőséggel, amely célszerű és legitim eszköze társadalmi problémák kezelésének. Ha a jogalkotó a Ptk. 226. § (2) bekezdése alapján a szerződéseket a körülmények lényeges megváltozása miatt módosítja, ennek során mérlegelni tudja a felek érdekeit és figyelembe tudja venni az össztársadalmi érdekeket is.

Ha a jogalkotó a társadalmi méretű változásoknak a szerződések nagy tömegét hasonlóan érintő következményeit jogszabályi eszközökkel rendezte (pl. végtörlesztés, árfolyamrögzítés), a jogalkotói beavatkozás e körben az egyedi bírói mérlegelést kizárja. A jogszabályokkal érintett szerződések tekintetében egyedi esetekben a bírói konkrét módosítás azt eredményezné, hogy a jogszabályi formában megjelenő össztársadalmi mérlegelést az egyedi bírói döntések felülírnák, ami megbontaná a jogalkotó által szándékolt egyensúlyt. Ha a jogalkotó az indokolt körben - a legszélesebb mérlegelés eredményeként - a szerződésmódosítást jogszabállyal elvégezte, a bírói szerződésmódosítás ugyanebben a körben kizárt.

IV.

A kifejtett indokok alapján a jogegységi tanács a joggyakorlat továbbfejlesztése érdekében a rendelkező részben foglaltak szerint határozott és határozatát közzéteszi a Magyar Közlönyben, a központi honlapon és a Kúria honlapján (Bszi. 42. § (1) bekezdés).

Budapest, 2013. december 16.

Dr. Darák Péter s.k.
a jogegységi tanács elnöke

Dr. Vezekényi Ursula s.k.
előadó bíró

Dr. Kemenes István s.k.
előadó bíró

Dr. Almásy Mária s.k.
bíró

Dr. Baka András s.k.
bíró

Dr. Bartal Géza s.k.
bíró

Böszörményiné dr. Kovács Katalin s.k.
bíró

Dr. Csentericsné dr. Ágh-Bíró Ágnes s.k.
bíró

Dr. Csiki Péter s.k.
bíró

Dr. Csőke Andrea s.k.
bíró

Dr. Csúri Éva s.k.
bíró

Dr. Erőss Monika s.k.
bíró

Dr. Farkas Attila s.k.
bíró

Dr. Harter Mária s.k.
bíró

Dr. Havasi Péter s.k.
bíró

Dr. Kiss Gábor s.k.
bíró

Dr. Kollár Márta s.k.
bíró

Dr. Kovács Zsuzsanna s.k.
bíró

Dr. Kőrös András s.k.
bíró

Dr. Madarász Anna s.k.
bíró

Dr. Makai Katalin s.k.
bíró

Dr. Mészáros Mátyás s.k.
bíró

Dr. Mocsár Attila Zsolt s.k.
bíró

Dr. Molnár Ambrus s.k.
bíró

Dr. Orosz Árpád s.k.
bíró

*Dr. Osztovits András s.k.
bíró*

*Dr. Pataki Árpád s.k.
bíró*

*Dr. Pethőné dr. Kovács Ágnes s.k.
bíró*

*Dr. Puskás Péter s.k.
bíró*

*Dr. Simonné dr. Gombos Katalin s.k.
bíró*

*Dr. Szabó Klára s.k.
bíró*

*Dr. Szentpéteriné dr. Bán Erzsébet s.k.
bíró*

*Dr. Szűcs József s.k.
bíró*

*Tamáné dr. Nagy Erzsébet s.k.
bíró*

*Dr. Török Judit s.k.
bíró*

*Dr. Udvary Katalin s.k.
bíró*

*Dr. Varga Edit s.k.
bíró*

*Dr. Wellmann György s.k.
bíró*

*Dr. Zámbo Tamás s.k.
bíró*

a jogegységi tanács tagjai.

A kiadmány hiteléül:

*(Safranyikné Nyáregyházi Klára)
tisztviselő*